

Wytyczne terapii daremnej – krok w stronę niezbędnych zmian ustawy

dr Małgorzata Szeroczyńska

Prokurator Rejonowy
Warszawa-Mokotów

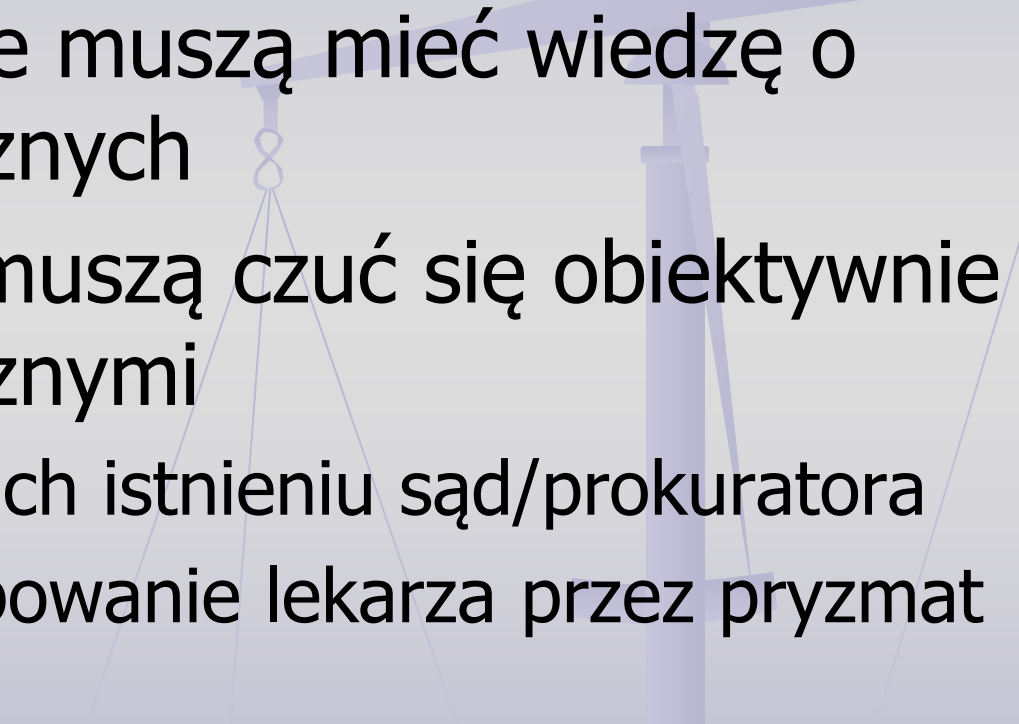
Warszawa, 9 stycznia 2016 r.

Co dają wytyczne?

W wypadku zgłoszenia sprawy do sądu cywilnego lub do prokuratury, organy orzekają biorąc pod uwagę opinie **biegłych lekarzy**, którzy mają obowiązek wskazać:

- **właściwe postępowanie medycznego**
 - **właściwe = zgodne z wiedzą medyczną, w tym także ze standardami i wytycznymi postępowania**
- czy stan danego pacjenta uzasadniał wdrożenie wytycznych?
- czy postępowanie było zgodne z wytycznymi?

Warunek skuteczności

- Wszyscy lekarze muszą mieć wiedzę o istnieniu wytycznych
 - Lekarze-biegli muszą czuć się obiektywnie związani wytycznymi
 - Informować o ich istnieniu sąd/prokuratora
 - Oceniać postępowanie lekarza przez pryzmat wytycznych
-

Czego nie dają wytyczne?

- **Nie gwarantują** lekarzowi w przypadku poprawnego postępowania medycznego zgodnego z wytycznymi, że **nie będzie pozywany lub oskarżony**, gdy pacjent umrze
 - Wysokie oczekiwania społeczne od współczesnej medycyny – zwiększona roszczeniowość
 - Brak wiedzy w społeczeństwie o wytycznych
 - Niewiążący prawnie charakter wytycznych i niejasność obowiązującego prawa
 - Często występujący emocjonalny brak zgody na śmierć
 - Coraz większa ilość prawników specjalizujących się w sprawach medycznych, polujących na klienta

Jak zwiększyć skuteczność wytycznych?

Nie będzie oskarżenia/pozwu, jeśli rodzina zaakceptuje zasadność wdrożenia wytycznych

- **Właściwa komunikacja z pacjentem i jego rodziną**
 - Uczciwa informacja o stanie chorego i możliwościach medycyny
 - Informacja o istnieniu wytycznych i zasadności ich zastosowania
 - Zapewnienie możliwości odreagowania emocjonalnego oraz uzyskania wsparcia

Jak zwiększyć skuteczność wytycznych?

Edukacja prawników na temat wytycznych:

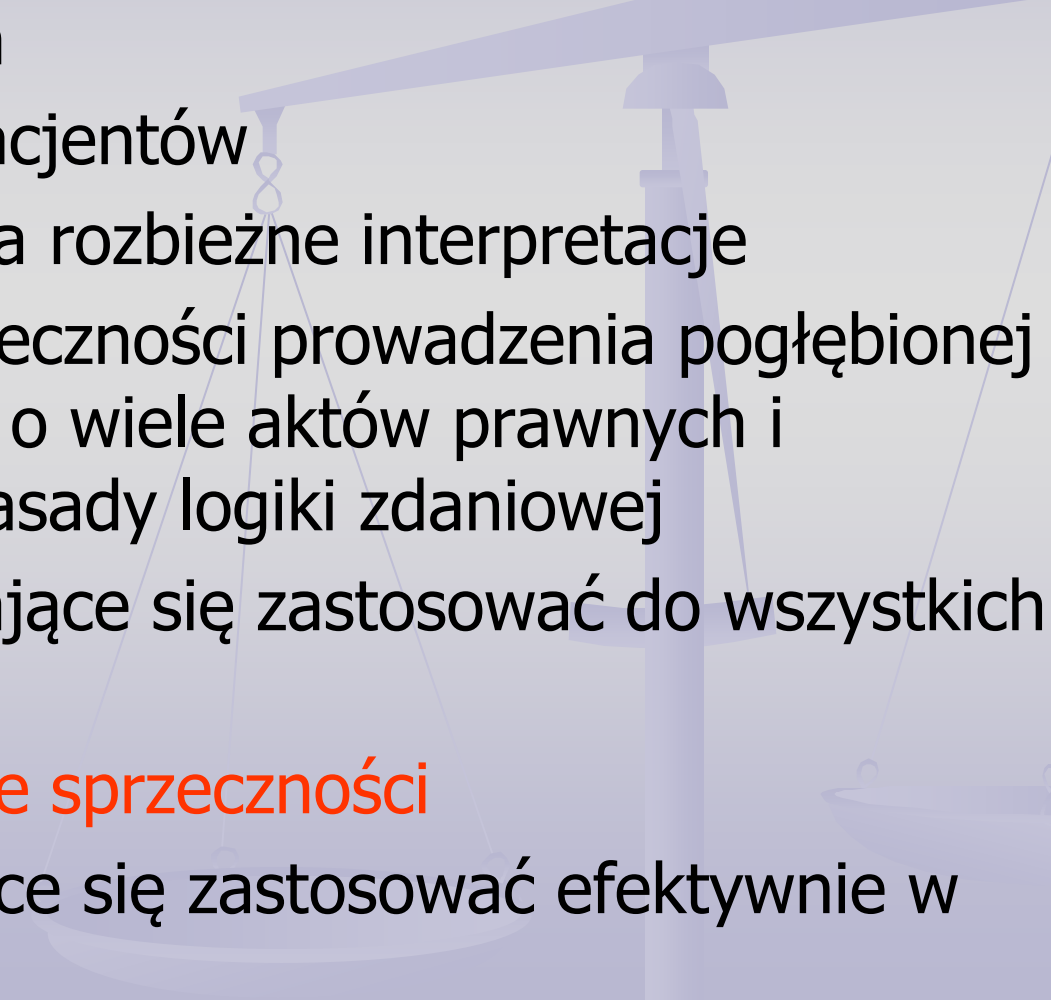
- Adwokatów/radców prawnych/doradców prawnych
 - By umieli wytłumaczyć niezadowolonemu „klientowi”, że wszczynanie postępowania jest skazane na porażkę
- Prokuratorów/policjantów i sędziów
 - By mieli narzędzie, na które mogą się powołać na jak najwcześniejszym etapie postępowania
- Wykładowców i naukowców
 - By ujednolicić interpretację przepisów (orzecznictwo i doktrynę)

Jak zwiększyć skuteczność wytycznych?

- Ponieważ nigdy nie zadowolimy wszystkich
- Ponieważ nigdy nie dotrzemy do wszystkich z informacją
- Ponieważ nigdy nie przekonamy wszystkich o słuszności wytycznych
 - **Należy zmienić prawo, wskazując jasno wprost, że to lekarz podejmuje decyzję o odstąpieniu od leczenia na podstawie oceny medycznej**
- By wszyscy, niezależnie od poglądów, musieli się do nich **stosować i identycznie je interpretować**

Jaki jest problem z prawem?

Prawo **powinno** być:

- **Jasne** dla wszystkich
 - Także lekarzy i pacjentów
 - Niepozwalające na rozbieżne interpretacje
 - Czytelne bez konieczności prowadzenia pogłębionej analizy w oparciu o wiele aktów prawnych i skomplikowane zasady logiki zdaniowej
 - **Pozbawione luk** – dające się zastosować do wszystkich sytuacji
 - Spójne – **pozbawione sprzeczności**
 - **Funkcjonalne** – dające się zastosować efektywnie w praktyce
-

Jaki jest problem z prawem?

Prawo jest:

- **Nieprecyzyjnie sformułowane:**

Art. 30 Ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r.

Lekarz ma obowiązek udzielać pomocy lekarskiej w każdym przypadku, gdy zwłoka w jej udzieleniu mogłaby spowodować niebezpieczeństwo utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia, oraz w innych przypadkach niecierpiących zwłoki.

Według większości pacjentów i dużej części lekarzy oznacza to, że obowiązek lekarza istnieje zawsze, nawet mimo braku skuteczności podejmowanych działań!

jest orzeczenie SN, według którego przy chorobach przewlekłych nie ma stanów nagłych

Jaki jest problem z prawem?

Prawo jest:

- **Na pierwszy rzut oka sprzeczne:**
 - Artykuł 150 § 1 k.k. zakazuje zabicia człowieka na jego życzenie i to zarówno w formie działania, jak i zaniechania
 - Artykuł 192 § 1 k.k. zakazuje podejmowania działań medycznych bez zgody pacjenta

Można znaleźć w literaturze stanowisko, że odłączenie respiratora od świadomego pacjenta żądającego takiego odłączenia (= niezgadzającego się na dalsze stosowanie tego środka medycznego) jest zabójstwem eutanatycznym!

Jaki jest problem z prawem?

Prawo jest:

- **Różnorodnie interpretowane:**

- W wyroku z 2005 r. Sąd Najwyższy przyjął, że lekarz ma obowiązek zastosować się do woli pacjenta wyrażonej w jakikolwiek sposób, byle jednoznacznie, i to w przypadku uprzedniego wyrażenia tej woli i braku obecnie kontaktu z pacjentem
- W wyroku z 2008 r. Sąd Najwyższy stwierdził, że lekarz ma obowiązek przekonywania na siłę pacjenta niezgadającego się na leczenie, mimo że wyraził on jednoznaczny sprzeciw na leczenie

Całkowity chaos w literaturze, czy uprzednie oświadczenia woli są wiążące, także wobec osób, które wyraziły sprzeciw tuż przed proponowaną procedurą medyczną i następnie straciły przytomność

Jaki jest problem z prawem?

Prawo jest:

- **Niejasne:**

- Przepisy mówiące o zgodzie zastępczej posługują się sformułowaniem: „lekarz może leczyć, jeśli... uzyska zezwolenie sądu”

Niejasne jest (i sprzecznie interpretowane w doktrynie),

- czy lekarz musi zawsze wystąpić o takie zezwolenie
- czy uzyskania zgody, w tym zgody zastępczej, wymaga również odstąpienie od leczenia daremnego i wdrożenie leczenia paliatywnego, w tym podania środków przeciwbólowych i sedacji

Jaki jest problem z prawem?

Prawo jest:

- **Pełne luk:**

- Brak możliwości wyznaczenia innej osoby do wyrażania zgody na leczenie (pełnomocnika medycznego), przy możliwości przekazania innej osobie prawa do informacji

Jest orzeczenie SN z 2015 r., że rodzic może udzielić pełnomocnictwa na wyrażanie zgody na leczenie dziecka

- Brak regulacji, kto podejmuje zgodę na leczenie płodu, gdy matka takiej zgody wyrazić nie może
- Brak wskazania, czy lekarz może wystąpić o uzyskanie zgody zastępczej na nieryzykowne leczenie małych dzieci (poniżej 16 lat), na które nie zgadzają się rodzice

Jaki jest problem z prawem?

Prawo jest:

- **Niefunkcjonalne:**

- W przypadku dorosłego pacjenta niezdolnego do wyrażenia świadomej zgody lekarz może leczyć tylko po uzyskaniu zezwolenia sądu
- Przy leczeniu w przypadkach nagłych ma o tym fakcie poinformować sąd
- Chodzi o każde jedno świadczenie medyczne

Dosłowne i dokładne stosowanie tych przepisów prowadziłyby do zalania sądów zawiadomieniami o konieczności wydania zezwolenia oraz informacjami o wykonaniu takich świadczeń

Jaki jest problem z prawem?

Prawo jest:

- **Sprzeczne z prawami człowieka:**
 - Sprzeciw na leczenie wyrażony przez osobę z diagnozą psychiatryczną lub niepełnosprawnością intelektualną, która działa z rozeznanieniem (a więc wyraża świadomą zgodę), może być obalony przez sąd
 - Sprzeciw od decyzji lekarza w tym także o odstąpieniu od leczenia ma być wyrażony na piśmie, z uzasadnieniem, wskazaniem podstawy prawnej i jest rozpatrywany do miesiąca!

Prawo należy znowelizować

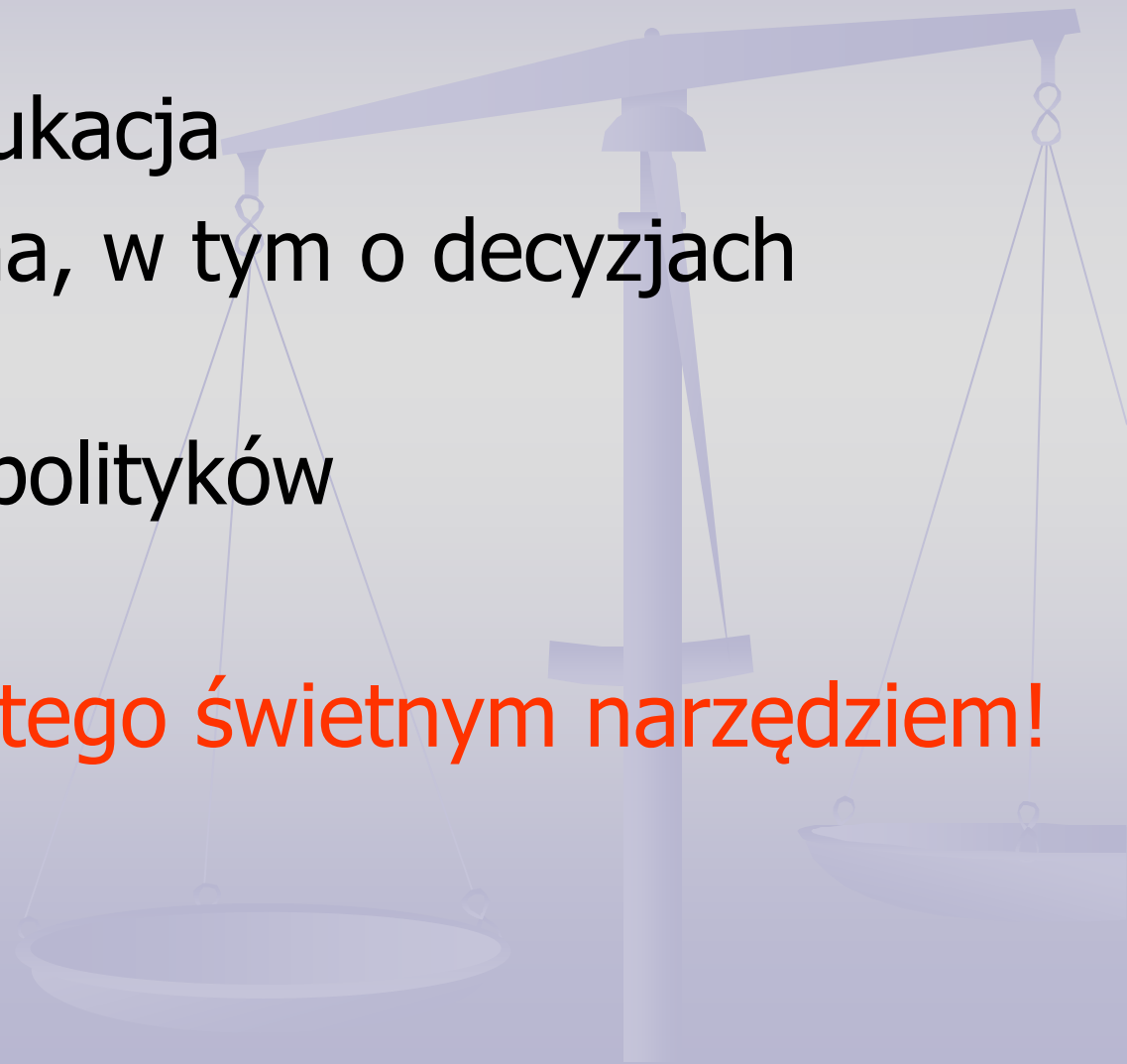
- Dla poszanowania praw pacjenta
- Dla bezpieczeństwa lekarzy
- Dla zmniejszenia ilości konfliktów i postępowań karnych, cywilnych oraz dyscyplinarnych

Tylko nikt tym nie jest obecnie zainteresowany!

Jak zainicjować zmianę prawa?

- Powszechna edukacja
- Debata publiczna, w tym o decyzjach końca życia
- Lobbing wśród polityków

Wytyczne są do tego świetnym narzędziem!

Dziękuję za uwagę!

